

JURNAL.

PENTRU RESPÎNDIREA SCIINTELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprire: Câni din Groenlanda.— Viața Passerilor.— Călătorie în Orient.

CANI DIN GROENLANDA.

Acastă rasă de câni este atât de celebră, aprinsă, are intelligență și tot d'o dată multă imper- în câtu voim să vorbim aici despre dânsa ceva tinentę; cõda lui pãrsã este curbatã în sus, prin care aratã cã rasa (soiul) lui este âncã semi- maș pe larg sãlbaticã. Este de diferite colori, ênsã cea nãgrã este cea maș stimatã: cãci pelea nãgrã de

Cãnele din Groenlanda sãmãnã multu cu lupii; ellu este mare, are unu capu ascuțit, ure- chia scurtã și ascuțitã, ochii vii și fisionomia lui asemenea câni este cautatã la poperul Escuimou

din Groenlanda pentru blăni. Ellū nu latră, ci urlă ca lupu; urletulū devine ori foarte tare, pētrunđătorū ori jalnicū, dupō simțirile momentane alle acestuī animalū. Este foarte fecundū (roditor) căci femela lui fată de duoē ori pe anū și la fiă-care ori face 10—14 puii. Acéstă fecunditate nu cade greū nici de cum stăpīnului seū; căci Escuimoulū nu și dă grijă nici odată pentru nutrirea cănilorū seī. Vara, aceste animale găsesce destule nutrimente în remășițele de oșe și de carne, fiind-că Esquimoii mănăncă foarte multă carne; apoi pe câmpū cănele găsesce scoici. și puii de pasere pe care i mănăncă, dar iarna ellū este într'o mare strīmtorare în cât de multe ori este silit a mânca curele vechi și funii vechie care se găsesce aruncate împregiurul case-lorū. De multe ori ei morū de fōme înaintea ochilor stăpīnului nemilostiv și neprevēdetor; căci Esquimoulū care se nutresce mai cu sēmă de vīnatū, nu pōte să facă nici un pasū fără cănele lui.

În presința acestei neīngrijiri a omului pentru cănele seū, nu e de mirare, că s'a desvoltat acolo la aceste animale, unū gustū sēlbaticū de prada sāngerōse, întocmai ca la o fiară sēlbatică; c'o furie īngrođitorē ellū atacă pe ori ce animal ce l găsesce în drumulū seū, l omōră, l rupe în bucăți și l mănăncă în câteva minunte cu carne și pelea pēnă la oșe; de multe ori atacă copii și i mănăncă și chiar omeni mari sunt câte o dată victima lor.

Dar nu numai a suferi de fōme, ci și de frigū este sōrta acestor animale. Dr. Rink dice că dacā frigul nu trece gradul 20 sub Zero, acesti căni dormū singuratici afarō pe câmpū, și numai când gerul devine mai īngrođitorī și mai cu sēmă īnsocitū c'un vīntū, atunci se adunū în grămeđi și se culcă pe acoperișele bordeilorū d'acolo; adicō în āntrulū unū bordeiū d'Esquimos locuescū multe familie și pe acoperișū locuescū multe cete de căni care aparține la aceste familie, ēnsă căni de differiți stăpāni nu se amestică īmpreună, ci remāne fie-care cētă isolatū pe seama ei.

Este remarcabil că aceste cete de căni trăiescū într'un felū de ierarhie; fie-care cētă are unū șefū (capū), ellū este domnitorulū absolutū al cetei, ellū pedepsesce pe cei rei și leneși și resplătesce cu mīngāere pe cei buni și activi

câte o dată, ellū īnsuși este și judecātor și căliū, căci, cu dinții seī proprii ellū rupe și omōră pe un căne revoluționar. Când duoi căni se cērtă pentru un oșū, ellū face curīnd pace întredēnșii; căci ellū ia osu pe sēma lui și condēmnă la o tăcere absolută pe amīndoi prigonitori; se īntimplă ānsē, de și foarte rarū, ca dreptatea lui otăresce ca cutare sau cutare din prigonitori să priimēscă osu. Când s'aprinde o cērtă între duoē cete vecinate în privința teritorulū lor respectiv, atunci īncepe o luptă sāngerōse între amīnduoē cetele, ēnsă pe capulū luptătorilorū se affă amīnduoī șefii lor; când unū șefū este biruit sau omorit, tōtă banda lui aplēcă capū în jos și fuge, de și este pōte într'un numărū mai mare și mai puternicū de cât cea oppusă. Când șeful s'a īmbētrānitū, atunci cēta vēđēndū că lucrurile nu mai merg bine, cellū mai tare și puternic dintre dēnșii se scōlă, dă jos pe șefulū bētrān devenit necapabil și se pune în locul lui; dar în acéstă revoluțiune cānescă, revoluționarul se bate în persōnă cu șefulū legitim în facia cetei īntregi; dacā revoluționarul a fost biruit, toți dau nevale peste dīnsu și l nimicesc, asigurānd șefulū bētrānū în persōnă și prin deputațiune de fidelitate lor nestremutată; din contra, dēcā revoluțiune a biruit, revoluționarul este proclamat de șefū: tōtă banda se așeacă într'o linie de paradă ca soldații, și fiă-care se presentă înaintea stăpēnului noū cu semne de suppunere absolută, adicō se trāntesce josū înaintea lui, mișcă și īnvirtesce din cōdă și arată un servilismū demnū d'un curțisan perfectū; dar sermanul bētrān, șefulū legitimū al cetei, dacā n'a muritū în acéstă luptă, tot vai de ellū cu tōtă legitimitatea lui; căei este batjocurit, gonit și meprisat de „supuși“ cei de mai înainte și nui mai remāne alt nimic de cât să se ascunde înaintea ochilorū lumei într'unū colțișor īntunecos și retrasū, acolo termine traiul seū miserabilū; dar, lucru curiosū, usurpătorulū biruitorū, menage pe stăpānulū căđut și nui ordonă nici o dată. Ecc' o delicatete la usurpatoriī cānesci, care n'o găsimū tot d'auna la usurpatoriī omenesci.

Ocupațiunea cea mai de căpetenei a cănilorū din Groenlandă este d'a trage sania. Acéstă ocupațiune este atât de particulare și de curiōse, în cât merită aici o descriere cu amenuntu.

Sania locuitorilor din Groenlanda este foarte simplă; ea consistă în două scanduri de mărime de 4—6 picioare, de lărgimea d'o jumătate picior, sunt puse una lângă alta și sunt legate cu câte-va bucăți de lemne puse în curmeziș; peste sanie este întinsă o piele de cerb, Renu sau o piele de urs. Câinii sunt înhamati în naintea saniei cu curele. Numarul lor este de 9 până la 14; când fugă, se depărtă unu d'altu la o distanță de 8—10 pași și atunci sania fugă c'o iuteală extraordinară; adică când zapada este drăpă pe un câmp șes, atunci 8 câni pot să străbată c'o sanie bine încărcată, calea de 4 mile geografice în timpul d'o oră; dar unde drumu nu e drept, acolo face într'o zi numai 24 de mile. Cucierul (visitul) n'are în mână nici un friu și numai un biciu de curele lungi legate d'o codiță mică. Dar dominațiunea omului asupra cânilor de Groenlanda ar fi fost foarte necompletă decât ellu n'ar găsi un ajutor în șeful băndei (Basă). Iacă în ce mod:

După ce s'a înhamat câni la sanie, toți se culca într'un cerc, ținând capetele lor în mijloc și formă atunci o grămadă pînă de desordine; în această stare, rămîn pînă când cucierul s'a pus în sanie și cu biciul său a dat semn de naintare; îndată toți câni stau în picioare și călătoria începe; îns' acum începe și un desordin îngrositor, doi, trei câni s'au apucat de păr unu pe altu; alți doi, trei se ncurcă în curelele hamurilor, cadu jos și sunt țerți pe spinare și pe zepadă, prin cei-lalți; ér' alții sunt leneși și nu trag nici de cum. Cucierul cu totă bataia lui nu pôte se făcă nimic; în acestu momentu de desperare, ellu alergă la șeful cânilor (basă); prin câteva lovituri de biciu ellu l'înșciință că în imperiu! lui domină unu desordin teribilu, că supuși se nu sunt destuli de complezenți pentru a trage cu sudorea lor, carul stăpênului strein de nemu. Dup' această lecțiune neplăcută, șeful alergă la ai se, ia pe unu de pîru, pe altu de cerbic, altuia i dă o trîntelă și o bataie bună, acum sania merge minunată, și carul statuluș al șefulu cănesu, este seosă din vâgașul în care s'a cufundat. Ore aste nu ne aduce a mînte de tristele epoce când căprarii armăiilor streine, bătéu în saté pe aleși (jurați) și ei bătéu pe terrani ca să tragă carele streinulu?

Este într'adevăr necredibilu d'a vedé în ce abilitate și deprindere Esquimoulu scie să trecă bine peste locurile cele mai periculoase. Câte o dată mergend pe un riū înghețat, se prîntă pe drumu o crăpătură largă. În acest casu ellu scote câni, dă saniei brânci în cât trece peste crăpătură, acum ellu însuși sare peste grăpă și așa scapă toți. Când vedu că ghiața e prî subțire și se teme că să nu se cufunde sub greutatea saniei și atătoru câni grămădiți, atunci ellu lungesce biciul și face unu semn particular, pe care câni l'întellegu prî bine și îndată ei se risipesc și așa se ușură greutatea. Când sania ajunge la o povînire foarte repede și érú periculoase, atunci Esquimoul légă câni cu picioarele lor de nainte îndărăt la sanie, care face ca, sania fiind silită a țări și câni în jos, de aceea merge mai încetu și ajunge josu fără vr'un accident tristu. Când mergend pe drum vede departe vr'unu vițel sau câni de mare (Phoca sau Robbe) atunci Esquimoul, care nu merge nici o dată fără arme stă și începe vînatul lui, și e curios că în acest timpu câni rămîn în cea mai mare linisce, sciind că când vor face un sgomot, animalu va fugi și nici ei nici stăpênulu lor nu vor avé nimica de mîncare.

Este învederat că Europeanii nu pot să se serve cu câni de Groenlanda cumu face Esquimouii; nu că câni acestia n'ar puté să trăiască și în cliemele mai moderate ale Europei, ci fiind-că pîn' acum nici un European n'a pututu să se întellegă cu șeful cânilor (Basă) groenlandei; apoi sunt și alte neconveniențe pentru un European să ție în casă acesti câni sêlbatici; așa s. e. la darea de mîncare a acestor câni ei trebuie să priiméscă regulat o porție de bataie mai mare încă de cât porția de mîncarea ce o priimese, altmîntrelea s'ar omori unu pe altu; curelele trebuie ascunse și pădite de ei, altmîntrele l'ar mîncea; apoi ar fi și o altă neconveniență mai serioasă pentru unu European, a vedé într'o dimineță copilul lui mîncat sau unu picior alu lui rupt de către câni se proprii din casă. Într'adevăr, numai omul sêlbatic este în stare a umbla cu unu animalu sêlbatic; numai cei cainoși pôte se biruésca pe alți cainoși. Pentru un Hoțu (Corsar) dice proverbu frances, trebuie un Hoțu și jumătate.

VIAȚA PASSERILORŪ.

Passerile sunt sub multe puncte de vedere, animale privilegiate. Dăcă este un privilegiu d'a fi mai pre sus de câtă ceî-lalți; passerile aŭ negreșit acest privilegiu pe când noi, mamiferile, reptiliile și pescii umblăm „pe jos”. Dăcă este un privilegiu a călători multu și iute și fără cheilțuală (ca alte date privilegiații nostri), apoi passerile aŭ negreșit acestu privilegiu; dacă era o dată la noi pentru unii unu privilegiu d'a umbla tot d'auna bine înbrăcatu în vestminte frumoșe și strălucitoare, fără a plăti nici croitorului nici neguțetorului de haine, acestu privilegiu l'are și acum toate passerile; în fine dacă este un privilegiu adevăratu preciosu pentru spirite adevărate nobile d'a petrece viața loră într' un amoru puru și într'o tandreță părintescă, acest privilegiu l'ă găsim iar la passere.

Așa dar, aceste ființe privilegiate merită ca să ne ocupăm cu dinsele ceva acum și a studia felulă trailui lor într'o serie de căți-va articoli.

Passerile sunt animale vertebrate (cu sira spinărei) ănsă cu senge cald (prin această se deosebesc de reptilie și pesci); sengele lor ănsă este încă mai caldă de cât al mamiferilor (sengele passerilor are 36° R. sengele mamiferilor este de 32° R. numai). Dar passerile se deosebesc din toate celelalte animale vertebrate prin pennele și fulgii care le acopere corpul; căci mamiferile aŭ pără, pescii și reptilele aŭ solzi dar nici una din'trăsele n'are penne. În fiă-care pănă deosebim rădăcina, trunchiul și barba; rădăcina este d'o materie cōrnosă, transparentă și umplută c'o țesătură celulari care se numesc inima pennei; această materie cōrnosă se prelungește și peste trunchiul, adică pe partea dosului a lui; la unele passeri (s. e. la cocoșulă sēlbaticu) trece chiar peste trunchiul și formă ca o

foiță lucitoare pe virfulu pennei. Dar trunchiul este făcut de două jumătăți cussute una d'altă ast-felū în cât remene o vargă în mișloc care se trage în totă lungimea trunchiului. Dar barba este formată d'o mulțime de foițe mici puse una peste alta în două rinduri la amândouă laturile alle trunchiului; ănsă rindul foitelor dep'n afară este tot d'auna mai înguste de câtă cellu dup'n ăuntru; aste circumstanțe înlesnesc multu sborul passerii.

Passerea Harpie (*Harpia ferox*).

Pennele aŭ felurimi de color, unele ănsă sēmănă cu auru, argintu și alte metale; aceste color provine de nisce pigmente (văpșele) care se depune în ăuntru celulelor trunchiului și a barbei; de aceea aceste color se schimbă adese-oră în viața passerii, astfel că în tinerețe passerea are nisce color uniforme, nedeterminate bine. În acest timp ea poartă vestimentele sēlle de junime (*Habitus juvenilis*); tocmai la virsta de 3 ani ea primosce colorele ei perfecte în care remene în totă viața e pănă la bătrînețe, cu pucine schimbări precum găsimă această la unii vulturi; s. e. Astur nisus din Europa și mai cu sēmă la ginganticu Harpie (*Harpia ferox*) din America, a căruia figură o presintămă aici. Dar și în toți

anii passerile și schimbă vestimentele lor; adică primăvara în timpulă amorului, Natura le îmbracă cu nisce vestminte de nuntă (*Habitus nuptialis*) care sunt în genere foarte frumoșe și strălucitoare. Dar găinele de zăpadă (*Lagopus alpinus*) aŭ pentru fiă-care din patru sesonele alle anului, unu deosebit vestmēt, întocmai cum la noi ămenii, feciorii de bani gata și damele cochete.

Sub pennele passerii, corpul ei este acoperit cu fulgi; ba ăncă în tinerețe, ea posedă numai fulgi pe corp; acest fulgu il servă spre a'i

menține căldura necesarie mai cu sémă în regiunile superioare ale aerului unde e frigü tare. Tot d'o dată, fulgii le face mai ușioare și inlesnesce ast-felü sborulü lor în aerü și mai cu sémă înnotarea lor pe apă; de aceea, passerile acuatice aü fulgi mai bogați; dinsele aü și o deosebită glandula (gilca) la partea dindărëtü a corpului care produce un felü de pomadă cu care 'și ungü corpu (adicö cu ciocü] ca să nu pötă apa să pătrunđe de desubtu fulgilor.

Afarö de penne și tulgi, unele passeri posedă și nisce penne deornamentü. S. e. moțulü pe capulü păunului, pennele celle lungi de dindosul capului passerei Erodii (Ardea); frumösul gulerü al becaței de resbellü (Machetes pugnax); asemenea și pennele celle lungi strëlucitöre și matasöse de desubtul aripilor alle passerei paradisului (Paradisia apodes); asemenea și pennele celle lungi zugrăvite cu nisce ochii în cöda păunului (Pavo cristatus); asemenea penne d'ornamente le găsim și la gätulü cocoșului nostru mindru și cochetü.

În genere, töte părțile moi alle passerei, sunt acoperite cu pene și fulgi; ęnsă la unele capul, gitulü și piciöarele sunt göle.

O pană care s'a ruptü saü s'a tăiat, numai cresce la locü ca părulü (asta este și una din diferente principale între peri și pene); ęnsă când dupö cât-va timpü acösta se va usca și va căde, o alta nuöe va cresce în locul ei. Câte o dată ęnsă se întimplă o re'novire generală a fulgilor passerilor care se numesce sbirlire (la mue) și aste se întimplă la multe passeri, ori regulatü o dată pe anü (tömnä), ori de duöe ori (tömnä și primăvara). Passerile emigratöre din climate nöstre, schimbă penele la noi totü d'auna 'nainte plecärei lor, numai passerea numită loriot (oriolus galbula) schimbă vestimentu seü tocmai după ce a ajuns în streinătate. Ea face ca nisce vagabonđi și fugëtörii între ömeni care, în streinătate 'și schimbă haina, portu și chiar numele, în cât nuı mai cunöscce nimine.

B.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂLĚTORIE ÎN ORIENT

ARTC. IV.

Athena. Pentelic s'a numit din timpul lui Pausania, și mai pe urmă Penteli saü Mendeli de grecii modernii, are o înălțime de 1,100 metri d'asupra nivelului mării, partea lui meridională, domină câmpia Athenei, ęră cea Septentrională se înclină către câmpia de la Maratbon. Despre resărit domină canalul Egripos. Vêrful nu este de cât o crestă uscată hătută de vântul despre N. pucin spre resărit de grămada de petri, care ocupă punctul culminant, se găsec semne într'o rocă care însemnă fărö indoială poziția Minervei înălțată altă dată pe vêrful muntelui.

Vederea de care se bucură călătorul din vêrful acestui munte, este asemenea interesantă prin frumusețea și imensitatea unei panorame încântătoare, prin nobleța și mărima liniilor, și prin marile suvenirii ce descéptă. Despre S-O: este, câmpia Atticei, micul lanțü al muntelui Lycabette, Athena, Pireü. Salamina, Egina, munții Morei,

lanțul munților Corydal, și'ndărätü ei vêrfurile Citheronului; la apus Parnes, spre S-E. muntele Hymette, tot promontoriul Atticei pênă la capul Sunium, dublu lanțü al lui Laurium legat cu Anhydros prin lanțurile de la Lampra; dincolo de Laurium se înălță vîrfurile etagiate alle Cycladelorü, apoi se observă mai cu sémă cum se'nclină muntele printr'o serie de colline ondulate spre câmpia de la Maratbon. Cösta desemnă unü vastü semicercü, care se termină la capul Maratbon. Dincolo de vîrfulü principal de la Parnes, se đeresc case albe, și turnurile gémiilorü de la Chalcis. Se vede în tötä lungimea sa insula Eubea cu promontoriile și golfurile sélle profunde, sämenate de mici insule, dominate de vîrfurile acoperite cu zepeđi de la Delfi și de la Oncha. D'asupra acestorü planuri se đerescce câte o dată spre s. vîrful muntelui Ida, la răsărit peninsula Clazomena în Asia, la N.

celle două virfuri de la Seyros, și strelucitoare zepedl de la Pelion și de la Olympul Thesalien și Parnasul, putem dice oare cum că din virful acestui munte se țieresce mai totă lumea grăcă. Acéstă excursiune a fost una din celle mai interesante și celle mai frumoșe ce am avut în călătoria din Orient.

După ce am studiat solul și monumetele classiceî Athena m'am dirigiât spre Byzanți. Plecând din portul Pireu de unde se vede încă în departare Acropolu din Athena și după câteva ore de plutire pe Archipelagă țieriam munții din insulele Eubea și din Andros lăsând spre răsărit mica insulă Psara sau Ipsara; totu mai spre răsărit se țieresce insula Chio și mergend ceva mai înainte se țieresce capul Kara-barnu din Asia-mică. După două ore ajunsserăm la insula Lesbos și nu eram departe de capul Baba din Asia.

A doua zi de dimineță ne aflam între insulele Lemnos și Tenedos; țermurile Asiei ne'nfăcișău o serie de colline acoperite cu păduri, peste care abia se țieriau în depărtare virfurile munților Ida. Micul port de la Tenedos are un aspect prea pithoresc, cetatea este lipită d'o cōstă unde se află o forterețe triunghiularie. Astă insulă așiedată la intrarea Dardanelelor produce unu vinu de tāmăiōsă stimatū numit vinu de Tenedos. Cōstele Europei nu presintă de căt falese uscate și făr interesu, țăr alle Asiei presintă unu aspect mai zimbitor și mult mai pithorescū: câmpii roditoare, colline acoperite cu păduri unde se deosebesc mai multe sate pe promontoriul Roeteum. Aici marea Egea se 'ngustedă atât de mult în căt sēmănă cu imbucătura unai riū și formedă strimtōrea numită Hellespontu sau a Dardanelelor, care desparte Propontida sau marea de Marmara de marea Egea. Numele de Dardanele 'i vine de la numele unai micu satu pusū la intrarea strimtōrei unde se aliă și unu micu palatū numit palatul din Asia. Ceva mai sus de satul Dardanele, la unu locū unde canalul se 'ngustedă mai multū am privit cu emoțiune colțul Nagara în Asia care însemnēsă esact locul vechiului Abydos, punctul cellū strimt al canalului. Aici altă dată Xerxes a construit un podū pentru trecerea armiei sēlle în Europa. Abydos țiditū d'o colonie de Lesbieni, arsū mai țardiū

de Darius, apoi rețiditū în timpulū lui Xerxes. Din colo de Abydos cața'ul se lărgesce din nou; d'amândouă părțile Asiei ș'alle Europei se 'ntind câmpii roditoare, udate de mai multe mici riulețe. Despre partea Europei se observă locul vechiului Aegos Potamos renumit pentru Victoria lui Lysandru ce cestigă asupra Athenienilor și care puse capătū resbellului Peloponesū. Pucin mai departe despre partea Asiei se vede vechiul orașū Lampsac ce Xerxes dărnise lui Themistocle, lângō care se țieresce unu mic sat Tchar-dak ce are o frumoșă giamic. În facia lor despre Europa se 'nalțe orașul Gallipoli unde se află unu farū frumosū rădicat p'o falesă și se vede de la o mare distanție; spre sud de orașū se înalță câteva tumuli care trec de mormintele vechilor regi thraei.

Din-colo de Gallipoli canalulū se lărgesce și intrăm în marea de Marmara numită în vechime Propontida. Țermurile Europei sunt uscate și pe partea Asiei formedă un golfū d'un aspectu zimbitor, în fundul căruia se 'nalță ultimile virfuri alle lui Ida. Navigația pe marea de Marmara este cu totū caracteristică: apa mării este limpede ca cristalu și'n totă întinderea ei nu se vėdū de căt insule acoperite cu vegetațiunii plăcute, dar celle mai multe formate de roce uscate presintănd forme variate turnuri de cathedrale, castele, palaturi etc. îndată ce intrăm în marea de Marmara întilnim o grupă de insule, dintre care cea mai considerabilē este insula de Marmara ce se 'nalță spre nord de celle-l-alte înfăcișind o masă de roce ripoșe. Numele de Marmara sau Marmara, vine pōte de la carierele de marmarā ce se află intr'acéstă insulă, care au dat materialuri pentru monumentele Constantinopolei și sunt încă și astăzi obiectul unei exploatațiunii destul de considerabile.

Trecerea mării de Marmara se face tot d'una nōptea, ast fel că'n revērsatul țiorilor vaporul se află în facia Constantinopolei; aici se presintă călătorului una din celle mai feerice vederi ce și pōte cineva închipui. La răsărit Golful Ismid, la miadă zi cōstele Bithyniei desfășură înainte călătorului virfurile acoperite cu zepați alle muntelui Olympū. Pe când caută cineva cu ochii orașul oriental al Constantinopolei este mai'nțēiū coprins de mirare d'a vedē pe țermurile mării fa-

brice cu aspect european cu coșuri 'nalte de că-
rămăși întocmai ca la Londra, Paris sau la Lyon.
Dar trecând această suburbie manufacturieră, appar
îndată cupolele și turnurile 'nalte ale giamiilor.

Se observă mai întâi palatul celor șapte turnuri
și vechile ȕiduri crestate ale orașului, d'asupra
cărora se distinge una după alta giamiile lui Ma-
homed II, a lui Laleli, imensul Suleimanyeh și
încaltul turn Seraskierat, giamiile lui Bayazed, a lui
Ahmed cu 6 turnuri și ȕidirea modernă a Uni-
versității care mască vederea Sf. Sofii. Atunci
vapornl se află în dreptul colțului saraiului. Astu
edificiu este un șir de ȕidiri lungi cotețurate, albe,
încongiurate cu chiparoși, cabineturi, având ferestri
le cu zebrele, kioșcuri cu acoperișurile eșite afară
fără nic'o simetrie. Pe d'asupra arborilor se deo-
sebesc o mulțime de cupole și turnul pătrat al
seraiului. În facie de partea Asiei se presintă
imensa cazarmă de la Scutari, mai spre răsărit
se vede Kadi-Keni, antica Calcedonie; în fine fă-
când ocolul colțului seraiului vaporul înaintă în
Bosfor și la intrarea cornului de aur. Aici se
deslășură d'o dată înaintea ochilor una din cele
mai minunate panorame asemenea unei decora-
țiune de operă. Cornul de aur este un golf
al cărui serai și scara de la Top-Hané forme-
dă cele două promontorii care intră în orașul
ce este ȕidit în formă de amfiteatru p'amenduo
țermurile. Pe malul despre N. Top-Hané în-
aintă cu debarcadera sa, fabrica de tunuri și
giamia sa cu turnuri frumoșe ȕidită de Mahmoud.
Pe d'asupra se 'nalță în etage suburbia Pera cu
edificiile mărețe ale marilor ambasade, Galata
cu înaltul său turn rotund. Pe malul despre
Sud se întinde Stambul sau Constantinople eu-
rată ȕisă, pe cōstele cărui stă palatul ministe-
riului affacerilor streine (Înalta Pōrtă).

Nici într'o parte din lume nu ondulă
între cer și apă o linie așa de măreț accidentată
ca aici. Solul se 'nalță treptat de la
mare și construcțiunile se presintă în amfitea-
tru, giamiile cu 'naltele și ascuțitele lor turnuri
întrec acestu ocean de verdă și case de tōte
colōrile, cu balcone, cu turnulețe ascuțite projec-
tate dimineața p'unu cer azuriu și transparent ca
și al Greciei, dă orașului o fisonomie orientală
și feerică, la care contribue mult lumina argintie
ce se reflectă în undele din împregiurul lor. La

Constantinople nu sunt cheuri și orașul de tōte
părțile este scaldat de mare; corăbiile tuturor
națiunilor, ce au aspectul unei pădure marine, vin
pên'aprobe de case. În mijlocul cornului de aur
(chrysokeras) și în largă stațiune a flotilelor va-
pōrelor englese, fracese, turce, omnibus pe apă,
Watermen al Bosforului, astă Tamisă a Constan-
tinoplei unde se concentrează tōtă mișcarea și tō-
tă activitatea orașului, mii de mici vapōre și ca-
lice brăduesc ca pescii în tōte sensurile apa a-
zurie a golfului. Din nenorocire în urma aces-
tului spectacol atât de surprindător, vedut în de-
părtare, călătorul desbărcând cade în trista reali-
tate a orașelor turcesci, intrând într'un labirint de
ulicioșe strimțe, umede, întunecōse, pline cu no-
roiu unde stau și se împuț murdăciurile de tōte
felurile, pe unde mătura n'a trecut nic'o dată,
unde ia fie-care pas calcă cineva pe mortăciu-
nile ce și le dispută câinii flămânzi; ș'apoi locu-
rile unde desbarcă călătorul la Galata și la Top-
Hané sunt cele mai necurate din Constan-
tinople.

Topografia generală. Orașul curat
ȕis sau Stambul se divide ca și Roma în 7
colline. Șese dintr' aceste colline se 'nalță în
lungul laturei septentrionale a orașului despăr-
țită de cinei văi. Neegalitățile solului se cu-
nosc bine din vârful turnului Galata sau de la
Ok-Meidan la resărirea sa la apunerea sōre-
lui din cauza umbrelor care se 'ntind atunci în
lungul văilor. Collina cea mai orientală pōrtă
Seraiu, Sf. Sofia cu 4 turnuri, Hippodromul și
giamia lui Ahmed cu 6 turnuri, valea care urmă-
să acestei colline este ocupată de ȕidurile din
preigurul Saraiului despre partea uscatului și
de Sublima Pōrtă. A două collină are pe
dēnsa o colōnă de porfir numită colōna arsă; a
duoa vale începe la pōrta Baluk-Bazar unde se
află și giamia Validé Sultan ȕidită pe marginea
cornului de aur. Frumōsa giamie a lui Bajazet,
ȕidită pe înălțimea care unesc collina a două
cu cea d'a treia.

Astă collină pōrtă vechiul seraiu (Eski-Serai)
acum numit Seraskierat, unde se află un turn
enorm și imensa giamie a lui Soliman magnificul cu
patru turnuri și o mulțime de mici cupole. A treia
vale care străbate tot promontoriul coprinde a-
peducul lui Valens și bazarul cailor. A patra col-

lină pórta marea gíamie a lui Mahomet conche-
rantul și colóna lui Marcian. A cincea collină
pórta gíamia lui Selim, la pólele acestei colline
pe malurile Cornului de aur se află Phanaru
saú cartierul grecú cu biserica patriarchalé și o
gíamie. A șésea collină coprinde vechiul cuar-
tier Hebdomon cu ruinile lui Tekir-serai, ve-
chiul palat al lui Constantin. Dincolo de đidu-
rile orașului, în fundul cornului de aur se đie-
resce suburbia Eyoub avënd o frumósă gíamie
și un cimitiriu. În fine de partea cee-l-altă a
Bosforului pe țermurile Asiei, este orașul Scu-
tari care nu este de cât o suburbie a Constau-
tinopolei. Nimic nu póte fi mai frumos de cât
privirea orașului Scutari de la podul gíamiei Va-
lidé-Sultane în momentul când apune sórele, este
un ce într'adevăr feerie care răpescce sufletul:
lucirea unei calde lumine reflectându-se asupra
caselor colorate, pe gémurile ferestrelor, pe turnu-
rile gíamiilor care ese afaró dnpó fundul întune-
cosú al unei immense păduri de ciparosi ce îm-
podobesc cimitirul de la Scutari.

În miđlocul Bosforului, dar mai aprópe de
țermul asiatic, se află o rocă avënd pe dënza un
turn pătrat numit turnul lui Leandru saú turnul
Fetei; érá Bosforu curge ca un riú immensú alle
cărui țermuri sunt acoperite cu sate, cu palaturi
și cu villas mărețe.

Ast-fel este aspectul general ce acéstă vas-
tă capitală a orientului presintă privirilor încân-
tate alle călătorului modernú. Să intrăm acum
și'n câteva amenunte, dar nu ne vom opri de cât
asupra cellor mai principale precum, palatul saú
saraiul Sultanului, celebra Sf. Sofia, Bazarul, Pa-
latul cu șépte turnuri (Yedi-Kule), Baluklu, Bos-
forul și Scutari.

Seraiul ocupă tótă partea orientelă a Stam-
bulului la colțul grădinilor numitú Chrysokeras
de cei vechi; acolo erau așiadate anticul Byzanți
și Acropolu. Aici pe țermurile Propptidei au
fost palatul împărătescei Placidia, al Paleologilor
mai pe urmă, lângó care se aflaú și thermele
lui Arcadius. Seraiulú este încongiurat de tó-
te părțile cu điduri înalte acoperite cu turnuri
pătrate. Despre partea mărei sunt chiar đidurile
cetăței în lungul cărora se află turnuri pătrate
și kioscuri elegante. Despre uscat se află asse-
menea điduri înalte care încongiórá grădini în-

tinse, plantate numai de ciparosi și cu plataní gi-
ganticí în miđlocul cărora ese fără nic'o ordine
deosebite đidiri saú kioscuri care sunt în gene-
ral d'o arhitectură elegantă, dar simplă. Đidi-
rile principale ocupă punctul celú mai 'nalt al
collinei. Se deosebesc de la o mare depártare
unú turnú pătrat ș'unú mare număr de mici bol-
te. Caracterul general al acestei mărețe locu-
ințe pare a fi nisce corturi de lemn aurit și taja-
te à jour; érá palatul întregú traduce caracterul
populului ture: Contemplația și amorul
Naturei. Acest instinctú d'a privi frumóse si-
tuațiuni, umbre, isvóre, mări strălucitoare, orizon-
turi immense încongiurate de muți acoperiți cu
zepadă, este instinctul predominant al acestui po-
porú. Se vede aci suvenirul unui populú păstorú
și cultivator cărui place ași aduce aminte de o-
rigina sa și alle cărui tóte gusturile sunt simple
și instinctive. Acest populú a așiadat palatulú
suveranilorú sei, capitala imperiuluiú sei pe
panta cellei mai frumóse colline care se află
în tótă țerra lor și póte chiar în tótă lumea. A-
cest palatú n'are nici luesul interior, nici miste-
riósele voluptăți alle unui palat din Europa, ellú
n'are de cât grădini întinse, unde arborii crescú
liberú intinđind crecile lor spro bolta azurie, ca
într'o selbă virginé, unde apele murmură, unde
porumbițele îngurluc; camere cu ferestre número-
se și tot d'auna deschise; terasse planând asupra
grădinilor ș'asupra mărei si kioscuri cu grile, un-
de Sultani trintiți în dosul persienelor, pot să se
bucure tot d'o dată de singurătate și de aspec-
tul încântător al Bosforului. Continuiud a face
ocolulú intinselorú đidiri alle seraiuni, ajjun-
gemú într'unú largú aleiú de plataní, de unde
visitatorulú are o admirabile privire peste Bosfor.
Despre partea seraiului se află un câmpú de ma-
nu-opere numit gul-hané c'un kioscú de acela-
și nime. Aici în anul 1835 a fost proclamat hatti-
scheriful Gul-Hané, nuó constituția a imperiului,
acordată de Sultaniul Abdul-Medjid. Asta câmpie
presintă frumóse buchete de pini din Italia, la
umbra cărora se află un micú kioscú c'un basin
de marmoră încongiuratú cu érbă verde. Ter-
minând ocolulú seraiului ajjungem la pórta au-
gustă, construită de marmură négră, împodobită
cu siriđi ogivale din timpul lui Mahomet II.

(Va urma).

A.